

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMBIRI LA VHURARU (P3)

PREPARATORY EXAMINATION 2008

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: Awara: 2½

Bambiri ili li na masiatari a malo (8).

PFESESANI

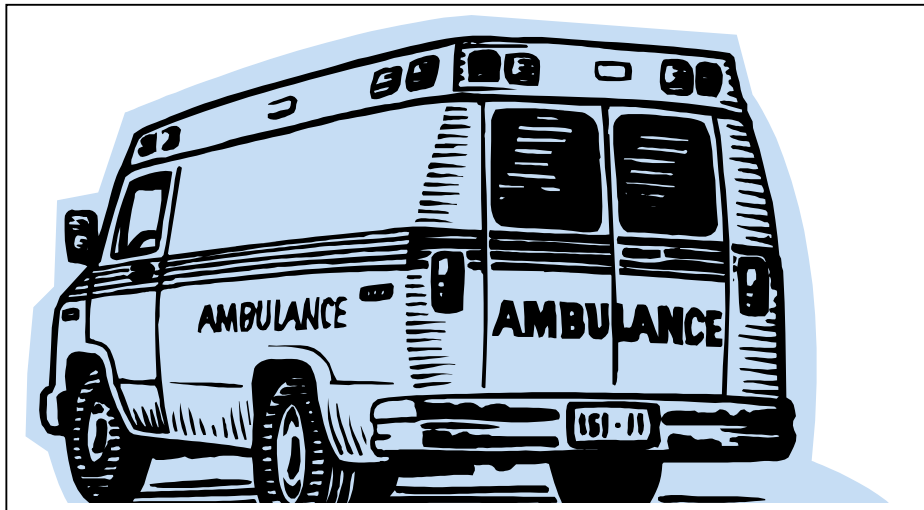
1. Fhindulani mbudziso NTHIHI fhedzi kha KHETHEKANYO INWE NA INWE.
2. Vhalani mbudziso DZOTHE nga vhuronwane.
3. Phindulo dzaḡu kha dzi elane na mutevhe wa zwe mbudziso dza dzulisa zwone.
4. Nwalani zwi no vhalea, nahone nga vhudele.

KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI (MAANEA)**MBUDZISO 1**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha dza rathi dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaḡu vhu vhe maipfi a u bva kha 400 u ya kha 450.

1.1 MAANEA A U BULETSHEDZA

Inwi na khonani dzaḡu no vhuya na ya u dala kha iḡwe ya ḡorobo khulwane dza Afrika Tshipembe. Zwino inwi buletshedzani nga ha ḡorobo yeneyo. ṽhoho kha i vhe dzina ḽa ḡorobo yeneyo ye na nanga.

[50]**KANA****1.2 MAANEA A NGANETSHELO**

ḽiḡwe ḡuvha no ḡo langana na khonani dzaḡu u ya fhethu ha u ḡimvumvusa. Inwi no ḡo tswa goloi ya vhabebi vhaḡu na ṽuwa ngayo na khonani dzaḡu. Ho ḡo ri musi ni nḡilani ya u vhuya na ṽangana na khombo ye ya sia khonani dzoṽhe dzi dzikhuvhabvu. Milandu yoṽhe ya vhilwa nṽha ha ṽhoho yaḡu. Nṽwalani maanea nga ṽhoho i tevhelaho:

Zwe nda ṽangana nazwo ndi nga si zwi hangwe

[50]**KANA**

1.3 **MAANE A****TSENGULUSO**

Vhathu vha zwigidigidi vha khou kavhiwa, vha lwala vha fhedza vho lovha nga dwadzetshifu la VWFM tshifhinga tshi sa athu u swika. Nwalani maanea ni tshi sengulusa fhungo ili nga thoho ine ya ri:

[50]

Thikhedzo ine ya nga newa vhalwadze vha VWFM.

KANA1.4 **MAANE A U HASELEDZA**

U bva tshe muvhuso wa demokhirasi wa thoma, wo disa mbetshelwa ya u thusa vhana vhe vha bebwa kha miḡa ya zwishai na vhasidzana vhe vha vha zwipondwa zwa u vha na vhana vha si na vhaundi. Vhathu vha shumisa iyi mbetshelwa nga ndila yavhudi na i si yavhudi. Zwino haseledzani no disendeka nga thoho i tevhelaho:

[50]

Vhudi na vhuvhi ha magavhelo a newaho vhathu vha shayaho nga muvhuso

KANA1.5 **MAANE A U TAḂA KHANI**

Vhaḡwe vhathu vha takalela u shuma kha mishumo ya u tou tholwa ngeno vhaḡwe vha tshi amba uri u dishuma ndi zwone zwa khwine. Zwino inwi taḡani khani nga thoho ine ya ri:

[50]

U dishuma zwi khwine u fhirisa u shuma wo tou tholwa

KANA

1.6 **MAANE A KHUMBULELWA**

Shango la Afrika Tshipembe li na thahalelo ya muḡagasi. Thahalelo iyi i ita uri vhathu vha si wane tshumelo yo fhelelaho. Izwi zwi khou kwama ikononi ya shango na ndugiselo ya mitambo ya tshiphuga tsha bola ya lifhasi ya 2010. Arali na nga ḡewa vhuḡifhinduleli ha u langa tshumelo ya muḡagasi ni nga ita mini? ḡwalani maanea nga thoho ine ya ri:

[50]

Zwine nda nga ita u thivhela thahalelo ya muḡagasi.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA A: 50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI

MBUDZISO 2

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha ḡḡa dzi tevhelaho. Vhulapfu ha lo yaḡu vhu vhe maipfi a u bva kha 180 u swika kha 200.

2.1 **KHARIKHUḲAMU VITHAE/LIḡWALOVHUNE**

No vhona khungedzelo ya mushumo wa vhumabalane vhuongeloni ha heneḡho tsini na ha haḡu. Khungedzelo iyo i ri a tamaho tshikhala tsha mushumo uyo kha rumele kharikhuḲamu vithae. Sa izwi inwi no gudela mushumo uyo wa vhumabalane, ḡwalani kharikhuḲamu vithae yo dziaho ine na ḡo i rumela vhuongeloni uho.

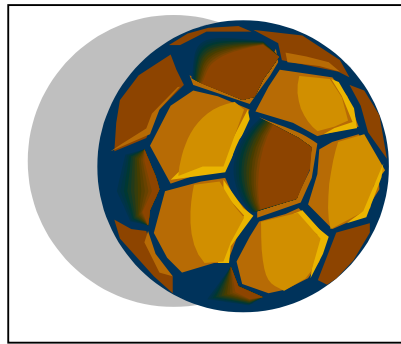
[30]

KANA2.2 **NGANEAVHUTSHILO**

Malume aḡu vho ḡo farwa nga vhulwadze lwa tshifhinga tshilapfu. Vho swika he vha iswa vhuongeloni vha lovhela hone. Inwi no vha muthu we a dzulesa navho musii vha sa athu u lwala. Vha muḡa vho ta inwi uri ni ḡo vha a faraho tshiteḡwa tsha nganeavhutshilo. ḡwalani nganeavhutshilo ine na ḡo i vhalala ḡuvha la mbulungo.

[30]

KANA

2.3 **MUFHINDULANO**

Inwi ni makone wa bola ya milenzhe. Vha thimu khulwane ya Zwothezwothe vho tswea mbilu nga kutambele kwaḡu, zwino vho ḡa u ni ambisa. ḡwalani mufhindulano vhukati haḡu na murumelwa a bvaho thimuni iyo.

[30]

KANA2.4 **BUROTSHA**

Mukomana waḡu o fhaḡa mothele muhulu une na zwino wo no thoma u shuma. Inwi no tiwa uri ni ḡwale burotsha dzine dza ḡo wanala afho mothele. Dizainani/ḡwalani burotsha ine vhathu vhane vha ḡo ḡa u dalela mothele uyu vha ḡo kona u ḡivha zwinzhi nga ha tshumelo ya afho mothele.

[30]

30

ḡHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B:

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI**MBUDZISO 3**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaḡu vhu vhe maipfi a u bva kha 100 u ya kha 120.

3.1 GARAṬA YA THAMBO

[20]

Kha humbula u ita vhuṭambo ha u vula iyo nnḡu. Nwalani garaṭa ya u ramba mashaka aḡu uri vha ḡe vhuṭamboni uho.

KANA**3.2 KHUNGEDZELO**

Tshikoloni tsha haḡu hu na tshikhala tsha mushumo tshine tsha khou ṭoḡa mulindi o tou zwi gudelaho. Nwalani khungedzelo ine khayoy na vha ni tshi khou u anḡadza mushumo uyo.

[20]

KANA

3.3 **DAYARI**

Tshigwada tsha vhurereli haḡu tsho ḡo fara lwendo lwa u ya khonferentsini/guvhanganoni ḡa vhurereli honoho. Zwino inwi no vha muḡwe wa vhathu vhe vha ya khonferentsini/guvhanganoni ḡe ḡa fhedza vhege yoḡhe. Nwalani kha dayari yaḡu zwoḡhe zwe zwa bvelela khonferentsini/guvhanganoni u bva ḡuvha ḡe na swika u swika ni tshi vhuya.

[20]

20

100

ḡHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C:**MARAGAGUḡE:**